

zemí, tím méně o obyvatelstvu venkovském. Proces odnáboženštění postupuje pomaleji, než si myslíme. Je dobře to vědět zvláště o některých zemích, aby bylo možno využít modernějších prostředků atheisace.

V. Srb

Sociologie německé vesnice

Změnami ve struktuře vesnice v NSR se zabývá studie Josefa Müllera (Welt der Schule, 1965/1, str. 2–11).

Industrializace v minulém století hluboce zasáhla do struktury a života na vesnici, které trvaly bez větších změn mnoho staletí. Začal především velký přesun lidí z venkova do měst a nabyl přímo povahy útěku ze zemědělství. Od roku 1882 do roku 1933 opustilo v bývalém Německu venkov 12 miliónů obyvatel a založilo existenci ve městě. Počet lidí ve městech stále stoupal. V roce 1830 bylo v Německu 26,5 miliónů obyvatel a v roce 1939 66 miliónů. Tento přírůstek pohltila skoro výlučně města. Ve středověku bydlelo na venkově 90 % obyvatelstva, roku 1871 klesl tento počet na 63,9 % a do roku 1939 dokonce na 27 %. Nešlo jen o vyliďňování venkova jako celku. Zmenšovaly se i jednotlivé vesnice, hlavně v zemědělských oblastech. Následky tohoto úbytku obyvatel na venkově se hned neprojevovaly, protože z vesnic odcházeli především přepočatelní, kteří nemohli zdědit usedlost apod. Ale koncem 19. století začal tento úbytek zasahovat do podstaty rolnictva. Zatím co roku 1800 bylo na území bývalého Německa 80 % všeho obyvatelstva rolníky, klesl v roce 1860 tento počet na 50 %, v roce 1895 na 34 % a v roce 1939 dokonce na 18 %. Tento úbytek venkovského obyvatelstva pokračoval i v prvních letech po roce 1945. Mnoho vesnických rodin ztratilo otce. Bylo nutno spojovat opuštěná hospodářství. V důsledku války a těchto poválečných přesunů klesl počet samostatně hospodařících rolnických rodin o $\frac{1}{4}$ a počet zemědělských dělníků skoro o polovinu. V roce 1962/63 klesl tento počet ještě více, u rodinných příslušníků o 2 %, u dělníků o 7 %. Počet samostatně hospodařících rolnických rodin je dnes v NSR asi 600 000. Zemědělský politik H. Haushofer očekává zmenšení tohoto počtu hospodářství ještě o 100 000 a tomu odpovídající procentuální pokles zemědělců v celkovém složení obyvatelstva pod 10 %. Německá spolková republika by se tak přiblížila poměrům v USA, kde podíl zemědělců v celkovém počtu obyvatel je 7,5 %. Západoněmecké rolnictvo definitivně pozbývá svého dřívějšího významu a přestává být rozhodující, silnou skupinou v celku národa.

V posledním desetiletí se ovšem na této fluktuaci objevují nové rysy. Až do druhé světové války museli obyvatelé, odcházející z rolnictví a hledající zaměstnání mimo zemědělství, opustit vesnici a přestěhovat se tam, kde našli práci. Větší dopravní možnosti (vlak, autobus, auto, motorka, kolo) umožňují dnes velké části těch, kdož pracují mimo zemědělství, bydlet i dále ve vesnici a do práce do-

jíždět. Denně se pak pohybují mezi bydlištěm a pracovištěm. Podle sdělení spolkového statistického úřadu je těchto pracujících 6,1 miliónu, tedy čtvrtina všech zaměstnaných v NSR. Od roku 1958 se jejich počet zdvojnásobil. V obcích pod 500 obyvatel každý třetí dojíždí do zaměstnání. Tento pohyb zasahuje tedy především obyvatele vesnic a nabývá obrovských rozměrů.

Transfer průmyslových podniků z měst, rozšíření dopravních prostředků a tudíž i možnost bydlení na vesnici, třebaže pracoviště je jinde, to vše způsobilo, že pokles obyvatel vesnic byl zastaven. Tak byl ukončen pohyb trvající půl druhého století. Mnoho průzkumů prokázalo, že moderní člověk dává přednost životu na venkově a zvláště pracující rádi snášejí nepříjemnosti, jen když mohou zůstat bydlet na venkově.

Současná západoněmecká vesnice se tedy nezmenšuje, nýbrž dokonce zvětšuje. Mladá generace zůstává na venkově, zakládá nová sídliště a generační průřez vesnice ukazuje, že vesnice nestárne, nýbrž se biologicky omlazuje. Vývoj posledních desetiletí, především po stránce technické a hospodářské, skoncoval s idylickou izolací staré vesnice a otevřel ji všem produktům a vymoženostem průmyslu. Vesnice nežije již dřívějším uzavřeným životem, asimiluje se městu, má k dispozici všechno, co je k dostání ve městě, ať jde o věci denní potřeby nebo kontakt s kulturou. Noviny, časopisy, rozhlas a televize rozšiřují dále osobní styky městských a vesnických obyvatel. Počet účastníků západoněmecké televize přesáhl na venkově 9 000 000 a je větší než ve městech. V každé druhé rodině na vesnici je televizní přijímač. Hlavně televize přibližuje vesnici svět a činí vesnického člověka členem moderní společnosti. Do vesnického života proniká s prostředky masového působení nový pohyb a dynamika, která do základů mění dřívější hierarchii hodnot, tradiční ráz a klidné tempo. Rozdíl mezi rolníky a dělníky se stírá. I v jednotlivých rodinách na vsi probíhá pohyb od rolnictví k jinému zaměstnání. Sňatky mezi příslušníky dělníků a rolníků vytvářejí nové společenské vztahy. Vrstvení vesnického obyvatelstva podle majetku, příjmu, vzdělání apod. mělo dříve na vesnici rozhodující vliv. Dnes je postavení dřívější honorace důkladně otřeseno. V důsledku tohoto trendu dochází k vzestupu zemědělského dělnictva, které má stejný přístup ke vzdělání a výdělku. Zemědělský proletariát přestal existovat. Instituce, jako například škola nebo církev, do velké míry pozbýly své autority. I nepsané, ale dlouho udržované tradice neformují už rytmus a běh vesnického života. Mladá generace se o ně málo zajímá. Jejich stanovisko nepovažuje za životní formu. Mění se sociální tvar vesnice. Dříve byl tu život určen silami, které plynuly z vesnice samé. Dnes, když byla uvolněna její tradiční skladba, je život vesničanů řízen mimovesnickými vlivy. Civilizační vymoženosti, působící na vesnické obyvatele již od dětství, určují myšlení a jednání lidí, kteří se jim lehce přizpůsobují. Životní styl se mění, stává se povrchnější, konvenční. Vzrůstá odstup jednotlivých lidí na